
**MTA Law Working Papers
2020/24.**

**A járványügyi szabályszegés
„dekriminalizációja”:
felemás büntetőpolitikai félfordulat
járvány idején**

Hollán Miklós

Hollán Miklós*

**A járványügyi szabályszegés „dekriminalizációja”: felemás büntetőpolitikai
félfordulat járvány idején****

A tanulmány tárgyát azon új rendelkezések képezik, amely a járványügyi szabályszegést bűncselekmény helyett bizonyos esetekben szabálysértésnek minősítették. Történeti, dogmatikai és jogpolitikai szempontú elemzés alapján megállapítható, hogy az új szabályozás elfogadható, de nem kizárólag és nem is elsősorban azon megfontolások alapján, amelyeket a törvény indokolása megfogalmazott. A szabályozási újdonság egyetlen igazán problematikus vonása az, hogy kizárólag a COVID-19 fertőzőséggel kapcsolatos járványügyi intézkedések megsértésére vonatozik. Az elemzés konklúziói alapján a szerző felvázolja egy olyan jogalkotási reakció alapjait is, amely a járványügyi bűncselekmények valós szabályozási problémáira távlatibb megoldást kínál.

A magyar anyagi büntetőjog járvánnyal kapcsolatos rendelkezései a hazánkat 2020-ban elérő COVID-19 járvány ideje alatt több vonatkozásban is módosultak. Új bűncselekményi tényállásként megjelent a járványügyi védekezés akadályozása,¹ a járványügyi szabályszegés pedig bűncselekmény helyett szabálysértésnek minősül, ha azt a COVID-19 fertőzés kapcsán elrendelt kiemelt járványügyi intézkedések kapcsán követik el.²

A tanulmány tárgyát az utóbbi – első megközelítésben egyébként igencsak meglepő – módosítás képezi. A korábbi tapasztalatok alapján ugyanis éppen azt várhattuk a jogalkotótól, hogy ha módosít a meglévő rendelkezéseken, akkor a járványügyi intézkedések járvány idején történő megsértése esetére – különösen egy olyan fertőzés esetén, amely elleni védekezés a mindennapi életet ilyen mértékben felforgatta – a korábbinál (is) szigorúbb szabályozást alkot. Ehhez képest a módosítás – a büntetőjogot és a szabálysértési jogot összességében vizsgálva – a szankcionálás mértékének (azok nemére is kiterjedő) enyhítését jelenti.

A következőkben bemutatjuk a hatályos szabályozás történeti előzményeit, számba vesszük az annak kapcsán felmerülő – egymástól elkülönülő, de egymással össze is függő – jogpolitikai

* PhD, tudományos főmunkatárs, TK JTI, egyetemi docens, NKE RTK

** A tanulmány a TK JTI *Epidemiológia és jogtudomány* c. kutatási programja keretében készült. Lezárva 2020. július 11. napján.

¹ Vö. 2.3. cím.

² Vö. 2.5. cím.

és dogmatikai kérdéseket, valamint ennek alapján megfogalmazzuk a továbbfejlesztésre vonatkozó javaslatainkat.

1. A TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

Az emberiség történetét végigkísérték a járványok. Az ellenük bevezetett intézkedéseket nemcsak hatósági intézkedésekkel, hanem gyakran szankciókkal is biztosították.

Az első magyar büntető kódex (az 1878. évi V. törvény) a közegészség elleni büntettek és vétségek³ között hat hónapig terjedhető fogházzal rendelte büntetni azt, aki ragályos betegség idején, a továbbterjedésnek megakadályozása végett elrendelt zár-, vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegte.⁴ Ezen tényállás alapján kizárólag „az emberre veszélyes ragályos betegség idején történt szabályszegés” képezett vétséget, „a ragály kitörése előtt, tán épp annak megelőzését célzó szabályok megszegése legfeljebb kihágás” volt.⁵

Angyal Pál szerint „e vétség lényegileg nem egyéb, mint egyszerű rendszabálysértés s így formailag semmiben sem különbözik a kihágásoktól, melyek alaptermészete a merőben szabályszegéssel eszközölt veszélyelőidőzés. Hogy a törvény a cselekményt kivette a kihágások köréből s azt a vétségek közé helyezte, annak legfőbb oka a veszély súlyos volta, mely a szabálysértésből előállhat”.⁶ A veszélyeztetett érdek – a büntető tényállás törvényi elhelyezéséből is adódóan – a közegészség volt. Ennek vonatkozásában a veszély súlyossága kifejezéssel Angyal arra utalhatott, hogy zár-, vagy egyéb felügyeleti szabályok megszegése ragályos betegség idején nagyobb számú ember egészségének veszélyeztetésre volt alkalmas, mint egyébként.

Ezt követően a bűncselekmény „járványszabályok megszegése” elnevezéssel büntettként, majd – a dichotómia hazai büntetőjogunkba való visszatérése⁷ után – vétségnek minősült. Ennek elkövetése nemcsak a kiemelt járványügyi intézkedések megsértését feltételezte, hanem ezen felül azt is, hogy a cselekményt zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség kapcsán vagy járvány idején kövessék el.⁸ Ezen szabályozási koncepcióban a bűncselekményi

³ 1878. évi Btk. XXI. fejezet.

⁴ 1878. évi Btk. 316. §. A jogtörténeti előzményekhez részletesen lásd Ambrus István: A koronavírus-járvány és a büntetőjog. MTA Law Working Papers 2020/5. 2-4. o.

⁵ Angyal Pál: *A testi sértés és a közegészség elleni büntettek és vétségek*. „A magyar büntetőjog kézikönyve 3. kötet” Athenaeum, Budapest, 1928. 99. o.

⁶ Angyal: i.m. 98-99. o.

⁷ 1971 évi 28. tvr.

⁸ 1961. évi Btk. 199. § (1), illetve (2) bek.

minőséget megalapozó körülmény már nemcsak az elkövetés ideje (járvány idején) volt, hanem új elemként (ezzel vagylagosan) megjelent a betegség jellege. Zárlati kötelezettséget ugyanis az egészségügyi jogszabályok akkoriban is a súlyosabb betegségek (pl. kolera) esetén írtak elő.⁹

Mіндеzen feltételek hiányában (kezdetben külön elnevezés nélküli) szabálysértést valósított meg, „aki a védőoltásra, a fertőző (fertőzésre gyanús) betegségekre, a járványügyi megfigyelésre, zárlatra, vagy ellenőrzésre, a fertőtlenítésre [...] vonatkozó egészségügyi jogszabályt vagy ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést megszegi”.¹⁰ Ezt váltotta fel a „fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása” című szabálysértési tényállás, amely alapján az felelt, „aki a védőoltásra, a fertőző betegségekre vagy a fertőzésre gyanús személyekre [...], továbbá a járványügyi megfigyelésre vagy ellenőrzésre és a fertőtlenítésre vonatkozó egészségügyi jogszabályt vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést megszegi”.¹¹

Lényegében ezt a szabályozást vette át az 1978. évi IV. törvény is, amely a vétséget már „járványügyi szabályszegés” elnevezéssel illette.¹² A félreértések elkerülése végett azonban ki kell emelni, hogy a „szabályszegés” nem szabálysértés, hanem vétség (azaz bűncselekmény) volt akkoriban. A kapcsolódó szabálysértési tényállás továbbra is a „fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása” volt, amelyet a későbbi szabálysértési rendelet is átvett.¹³

2. A JÁRVÁNYÜGYI SZANKCIÓK HATÁLYOS SZABÁLYOZÁSÁNAK ÁTTEKINTÉSE

2.1. A JÁRVÁNYÜGYI SZABÁLYSZEGÉS VÉTSÉGE

A hatályos büntető kódex (2012. évi C. törvény, Btk.) is szabályozza a járványügyi szabályszegés vétségét. Ezt az emberre veszélyes fertőző betegségek vonatkozásában az követi el, aki olyan „járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés” szabályait szegi meg, amelyet „zárlati kötelezettség alá” eső „fertőző betegség behurcolásának vagy

⁹ Pintér Jenő „190-206. §” In: *A büntető törvénykönyv kommentárja* (szerk.: Halász Sándor). KJK, Budapest, 1968. 890-891. o.

¹⁰ 24/1964. (X. 30.) Korm. rendelet 12. §.

¹¹ 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet 67. § (1) bek. A kommentár szerint járvány hiányában szabálysértés „nem” valósul meg (Pintér Jenő i.m. 891-892. o.), a következő mondatból azonban nyilvánvaló, hogy ez csak sajtóhiba.

¹² 1978. évi Btk. 284. §.

¹³ 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 102. § (1) bek. a) pont.

terjedésének megakadályozása” végett rendelték el.¹⁴ Ugyanígy büntetendő, aki bármilyen (más) fertőző betegség vonatkozásában ugyanezen járványügyi intézkedések szabályait „járvány idején” szegi meg.¹⁵

A tényállást a jogalkotó a Btk. XXXIV. fejezetében „a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények” között helyezte el, tehát az megítélése szerint elsődlegesen a közigazgatás járványügyi intézkedéseit védi (azok betartását kényszeríti ki). Másodlagosan azonban – elsősorban a betegség jellegére, illetve a járvány idején elkövetésre figyelemmel – jogi tárgyként jelölhető meg a (köz)egészség. A tényállás nem a Btk. XVII. „egészséget veszélyeztető bűncselekmények” című fejezetében helyezkedik el. Semmi sem zárja ki azonban azt (sőt nem is ritka a Btk.-ban),¹⁶ hogy az egyik fejezetben elhelyezkedő tényállás (másodlagos) jogi tárgya egy olyan érdek legyen, amelyet elsődleges jogi tárgyként egy másik fejezetbe tartozó tényállások védenek.

A járványügyi szabályszegés kerettényállás, hiszen a büntető rendelkezés a felelősség feltételeit más jogág szabályaira utalással határozza meg.¹⁷ Ezen belül is a járványügyi szabályszegés témánk szempontjából releváns alakzata az ún. tisztán blankettáris kerettényállás iskolapéldája, az ugyanis a más jogági szabályokra való utalásokhoz képest önálló büntetőjogi többletelemet nem tartalmaz.¹⁸

Az elkövetési magatartások felsorolását jogalkotó a Btk.-ban már teljes mértékben összhangba hozta az Eütv. terminológiájával, nevesítve abban a zárlati kötelezettség alá eső fertőző betegségekre vonatkozó változat¹⁹ tekintetében is a járványügyi elkülönítést. A járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat, illetve ellenőrzés szabályait az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (Eütv.) (járványügyről szóló 6. Címe), valamint a 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet (18. számú rendelet) és annak melléklete szabályozza. A felsorolt járványügyi intézkedések különböző mértékben korlátozzák az érintett személyt cselekvési és mozgási szabadságában, foglalkozása gyakorlásában, kapcsolattartási jogában.

¹⁴ Btk. 361. §. a) pont.

¹⁵ Btk. 361. §. b) pont.

¹⁶ Így pl. a közlekedési bűncselekmények elsődleges jogi tárgya a közlekedés biztonsága és másodlagos pedig a testi épség.

¹⁷ A kerettényállás fogalmáról áttekintően lásd Hollán Miklós: „A büntetőjogi kerettényállások” In: *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből* (szerk. Ruzsonyi Péter). NKE-RTK, Budapest, 2014. 185-197. o.

¹⁸ Lásd pl. Nagy Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-ORAC, Budapest, 2008. 68 o.

¹⁹ Btk. 361. §. a) pont.

A járványügyi szabályszegés vétsége – a Btk. 4. § (1) bekezdéséből eredően – csak szándékos elkövetés esetén képez bűncselekményt. A szándékosság fogalmából²⁰ következően az elkövetőnek tudnia kell, hogy járványügyi elkülönítés stb. alá helyezték, illetve ennek folytán milyen kötelezettségei vannak. Ez általában megállapítható, hiszen a járási hivatal határozata nemcsak a járványügyi intézkedés típusát, hanem az érintett a kötelezettségeit és a rá vonatkozó tilalmakat is tartalmazza.

A szankciók tekintetében pedig a Btk. lényeges újdonsága az, hogy a bűncselekmény büntetési tétele szabadságvesztés helyett „csak” elzárás. Az elzárás helyett vagy amellet közérdekű munka, pénzbüntetés, illetve e büntetések közül több is kiszabható.²¹

2.2. A FERTŐZŐ BETEGSÉG ELLENI VÉDEKEZÉS ELMULASZTÁSA

A 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) hatálybalépésével a szabálysértési tényállások rendeleti szintű szabályozása megszűnt, az összes szabálysértés törvényi szinten került meghatározásra.²² Így a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának korábban rendeleti szinten szabályozott tényállása is bekerült a szabálysértési törvénybe. Ennek alapján az felel, aki „a védőoltásra, a fertőző betegségekre, a fertőző betegekre vagy a fertőzésre gyanús személyekre [...], továbbá a járványügyi megfigyelésre vagy ellenőrzésre [...] vonatkozó egészségügyi jogszabályt, vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést” megszegi. A büntetési tétel (halmazat vagy ismételt elkövetés hiányában) százötvenezer forintig terjedő pénzbírság.²³ E szabálysértés elbírálása az egészségügyi államigazgatási szerv hatáskörébe tartozik,²⁴ azt követően (is), hogy az általános szabálysértési hatósággá a rendőrség vált.²⁵

A 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet (81. számú szükségrendelet) alapján fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése tanulmányunk tekintetében releváns – emberre veszélyes fertőző betegségekkel kapcsolatos – változata²⁶ esetén „a pénzbírság legalacsonyabb összege ötezer forint, legmagasabb összege ötszázezer forint volt.²⁷ Ezen

²⁰ Btk. 7. §.

²¹ Btk. 33. § (5) bek.

²² Ehhez lásd Ambrus István: A szabálysértési jog néhány aktuális kérdése – büntetőjogászai szemmel. *Közjogi Szemle* 2014/4. 30-32. o.

²³ Szabs. tv. 239. § (1) bek. a) pont.

²⁴ Szabs. tv. 239. § (2) bek. Hatályos 2020. március 1 napjától.

²⁵ Szabs. tv. 38. § (1) bek. Hatályos 2020. március 1 napjától.

²⁶ Szabs. tv. 239. § (1) bek. a) pont.

²⁷ 81. számú szükségrendelet 5. § (2) bek. Hatályos 2020. április 1. napjától 2020. május 6. napjáig.

szabálysértés esetén „a rendőrség is jogosult” volt „az eljárás lefolytatására és a határozat meghozatalára, ha a szabálysértés elkövetését [...] észlelte”.²⁸ Ezek a rendelkezések 2020. április 1. napjától 2020. május 6. napjáig voltak hatályban, mivel azokat a 181/2020. (V. 4.) Korm. rendelet (181. számú szükségrendelet) – más tartalmú szabályozást²⁹ helyükbe iktatva – hatályon kívül helyezte.

2.3. A JÁRVÁNYÜGYI VÉDEKEZÉS AKADÁLYOZÁSA

A 2020. évi XII. (ún. felhatalmazási) törvény egy új büntető rendelkezéssel egészítette ki a Btk.-t, amelynek elnevezése „járványügyi védekezés akadályozása”. Ez alapján (többek között) az büntetendő, aki olyan „járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés végrehajtását” akadályozza, amelyet „zárlati kötelezettség alá” eső „fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása” végett rendelték el. Ugyanígy büntetendő, aki ugyanezt bármilyen fertőző betegség vonatkozásában, de „járvány idején” teszi.³⁰ A járványügyi védekezés akadályozása nem tiszta kerettényállás, mivel az abban szereplő járványügyi intézkedések fogalmát az egészségügyi jogszabályok alapján kell értelmezni, de az elkövetési magatartásként szereplő akadályozását nem.

2.4. A TARTÓZKODÁSI TILALMAK MEGSÉRTÉSE

Több szükségrendelet tartalmazott olyan szabályozást, amely az abban szereplő pl. tartózkodási tilalmak megsértését szabálysértéssé nyilvánította. Az ilyen tényállások büntetési tételének felső határa pénzbírság esetén 500 000 forint volt.³¹

Ezek a szükségrendeletek a veszélyhelyzet elmúltával hatályukat veszítették, de a hatályosságuk alatt elkövetett cselekmények elbírására több esetben még mindig alkalmazhatók. A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről szóló 2020. évi LVIII. törvény (Vmt.) szerint ugyanis az „e törvény hatálybalépése előtt elkövetett a[...] 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. § (1) bekezdése szerinti szabálysértések miatt indított eljárásokat a [...] Szabs. tv.[...] 4. §-ától eltérően, a cselekmény elkövetésekor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni”.³²

²⁸ 81. számú szükségrendelet 5. § (3) bek. Hatályos 2020. április 1. napjától 2020. május 6. napjáig.

²⁹ Vö. 2.5. cím.

³⁰ Btk. 322/A. §. Hatályos 2020. március 31. napjától.

³¹ Így pl. 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. §. Hatályos 2020. március 17. napjától 2020. június 17. napjáig.

³² Vmt. 185. § (1) bek. a) pont.

2.5. A JÁRVÁNYÜGYI SZABÁLYSZEGÉS SZABÁLYSÉRTÉSE

A 181/2020. (V. 4.) Korm. rendelet egy új rendelkezést iktatott be a 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendeletbe. Ennek alapján „nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha a Btk. 361. §-ában meghatározott bűncselekményt a COVID-19 fertőzőtség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegésével követik el”.³³ Ez a rendelkezés 2020. május 7. napján lépett hatályba.

Ezt a szabályozást vette át (immár törvényi szinten) a Vmt. 186. §, illetve 187. § (1) bekezdése, amely rendelkezések – amint azt a 41/2020. (VI. 17.) ME határozat megállapítja – 2020. június 18. napján léptek hatályba.

Az új szabálysértési tényállásnak egyik jogszabály sem ad külön elnevezést, de azt a következőkben jellegére figyelemmel járványügyi szabályszegés szabálysértésének nevezzük. A 181. számú szükségrendelet és a Vmt. ugyanis nem tett mást, mint a COVID-19 fertőzés kapcsán elkövetett cselekményeket bűncselekmény (ez a járványügyi szabályszegés vétsége³⁴) helyett szabálysértésnek minősítette.

A járványügyi szabályszegés szabálysértése (a bűncselekményi tényálláshoz hasonlóan) az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegésével követhető el. Ezt a Vmt. szabálysértési tényállásának szövege is kimondja, de az következik a büntetőtörvényre való hivatkozásból is.³⁵

A Vmt. más pl. büntetőeljárás témájú átmenti rendelkezései használják a járványügyi intézkedés – ennél tágabb – fogalmát, amely „az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény III. Fejezet 6. címében szereplő járványügyi elkülönítés, járványügyi megfigyelés és járványügyi zárlat, hatósági házi karantén, járványügyi ellenőrzés vagy egyéb járványügyi intézkedés, valamint az egészségügyi válsághelyzet során a Kormány által elrendelt olyan intézkedés, amely a személyes megjelenést akadályozza”.³⁶ Ez az utóbbi fogalom teljes tartalma azonban a járványügyi szabálysértés tekintetében – rendszertani értelmezés alapján – nem alkalmazható, mivel az a Vmt. kifejezetten másik alcímeinek³⁷ alkalmazására vonatkozik.

³³ 81. számú szükségrendelet 5. § (2) bek. Hatályos 2020. május 7. napjától 2020. június 17. napjáig.

³⁴ Vö. 2.1. cím.

³⁵ Vö. 2.1. cím.

³⁶ Vmt. 189. §.

³⁷ Vmt. 76. alcím: „A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozó átmeneti szabályok”.

A szabálysértési tényállás csak akkor valósul meg, ha a felsorolt négy járványügyi intézkedést „a COVID-19 „fertőzöttség vagy annak gyanúja” miatt rendelték el. A COVID-19 fertőzés esetén a nevesített járványügyi intézkedések elrendelését a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott aktuális eljárásrend határozza meg, ennek legújabb változatát 2020. június 12. napján tették közzé.³⁸

Mivel a járványügyi szabályszegés szabálysértése is a büntetőjogi tényállásra utal vissza, ez is csak szándékosan követhető el.

Az új tényállás a szabálysértések többségéhez képest kiemelt mértékű – főszabály szerint³⁹ – 500 000 forintos pénzbírsággal büntetendő.

Az új szabálysértés elbírálása a Szabs. tv. 2020. március 1. napjától hatályos általános szabálya⁴⁰ alapján a rendőrség (azon belül is általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervének szabálysértési hatósági feladatok ellátására kijelölt szervei) hatáskörébe tartozik.

2.6. A VÉDELMI INTÉZKEDÉS MEGSZEGÉSE

A Vmt. új szabálysértési tényállást is iktatott a szabálysértési kódexbe, amely alapján szabálysértést követ el, „aki az egészségügyi válsághelyzet során” vagy „kormányrendeletben meghatározott védelmi intézkedést”, vagy „a települési önkormányzat területén működő piac, vásár, illetve a piac, vásár területén működő üzletek nyitva tartásának önkormányzati rendeletben meghatározott szabályait” szegi meg.⁴¹ Ennek a szabálysértésnek a büntetési tétele 150 000 forintig terjedő pénzbírság, annak elbírálására pedig az általános szabályok⁴² szerint a rendőrség jogosult. Ez a szabálysértési tényállás 2020. június 18. napjától hatályos.

3. A JÁRVÁNYÜGYI SZABÁLYSZEGÉS ÚJ SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGPOLITIKAI KÉRDÉSEI

A 181. számú szükségrendelet előkészítő anyagait – a jogforrás jellegéből adódóan – nem tették közzé, így a jogalkotó motivációinak feltárására ilyen forrás nem áll rendelkezésünkre.

³⁸ Vö. <https://www.nnk.gov.hu/index.php/koronavirus-tajekoztato/567-eljarasrend-a-2020-evben-azonositott-uj-koronavirussal-kapcsolatban>.

³⁹ A karantén szoftver telepítésére kötelezettekre vonatkozó kivételes szabályokat e tanulmányban nem tárgyaljuk.

⁴⁰ Szabs. tv. 38. § (1) bek.

⁴¹ Szabs. tv. 239/A. § (1) bek.

⁴² Vö. Szabs. tv. 38. § (1) bek.. Hatályos 2020. március 1 napjától.

Így viszont ezen büntető jogszabály vonatkozásában nem érvényesülhet azon alaptörvényi követelmény sem, hogy „a jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban [...] a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni”.⁴³

A Vmt. egységes javaslattervezetéhez készített előterjesztői indokolás szerint „a jogbiztonság követelménye megkívánja, hogy a veszélyhelyzet megszűnése és a veszélyhelyzeti kormányrendeletek hatályvesztése ne történjen meg annak hiányában, hogy megfelelő átmeneti rendelkezések megalkotásra kerüljenek”. Az új szabályozáshoz fűzött részletes indokolás szerint pedig „a járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegése a Btk. 361. §-a alapján bűncselekmény. A COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi intézkedés megsértését az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet szabálysértéssé minősítette, melynek átmeneti fenntartása továbbra is indokolt. A szabálysértési eljárások gyors és hatékony lefolytatása biztosítja a jogellenes cselekmény elleni eredményes fellépést. Az elkövetett cselekményt nyomban szankció követheti, így egyidejűleg szolgálja a speciális és generális prevenciót”.⁴⁴

A Vmt. indokolása a 81. számú rendeletre utal vissza, amely eredetileg nem a tartalmazott járványügyi szabályszegés bűncselekményével kapcsolatos rendelkezéseket.⁴⁵ Az indokolásnak a jogalkotói apparátustól elvárható gondosság esetén a 81. számú szükségrendeletnek a 181. számú szükségrendelet által módosított rendelkezéseire kellett volna visszautalnia.⁴⁶

A jogszabály kontextusából adódóan annyi bizonyos, hogy a Vmt. megalkotója a 181. számú szükségrendelet általi módosítást helyesnek tartja. A Vmt. indokolásának egyéb (nem utalást tartalmazó, hanem érdemi) része csak azt magyarázhatja meg, hogy miért kell a korábbi szabályozást hatályban tartani, de abban nem nyújt eligazítást, hogy eredetileg mi lehetett a jogalkotó célja. A Vmt. indoklását tekinthetjük olyan indokok retrospektív megjelölésének, amelyekre már a 181. számú szükségrendelet megalkotásánál is figyelemmel lehettek. Abban

⁴³ Alaptörvény 28. cikk második mondat.

⁴⁴ A Vmt. egységes javaslattervezetének 186-187. §-ához fűzött indokolás.
<https://www.parlament.hu/irom41/10748/10748ind03.pdf>.

⁴⁵ Vö. 2.2. cím.

⁴⁶ Vö. 2.5. cím.

azonban nem lehetünk biztosak (bár feltételezhető), hogy a két jogszabály mögött teljes egészében azonos jogalkotói koncepció húzódott. A későbbi törvény indokolása ugyanis a korábbi módosítás indokait tekintve csak közvetett forrás, különösen akkor, ha a korábbi jogszabály (esetünkben szükségrendelet) egy formálisan egy másik jogalkotó terméke.

3.1. A DEKRIMINALIZÁCIÓ ÉS ANNAK (LEHETSÉGES) INDOKAI

A tanulmányban elemzett rendelkezések egy cselekménytípust (annak egy részhalmazát) bűncselekményből szabálysértéssé nyilvánítottak, azaz azt dekriminalizálták.

Ebben a vonatkozásban nem véletlenül választotta a jogalkotó a szabálysértési jogot, hiszen ez a jogterület maga is dekriminalizáció terméke. Ezt állapította az Emberi Jogok Európai Bírósága,⁴⁷ illetve Sólyom László a 63/1997. (XII. 12.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolása is. Ez utóbbi szerint „szabályszegések dekriminalizálásakor fordul a jog a szabálysértés kategóriájához”, így a „(hasonló védett tárgyra vonatkozó) kisebb súlyú magatartásokat »dekriminalizál«, azaz igazgatási eljárásban rendel büntetni”.⁴⁸

Ezen kifejezés kapcsán azonban lényeges hangsúlyozni, hogy dekriminalizáció – az elnevezésével szemben – nem a kriminális jelleg, hanem a bűncselekményi minőség megszűnését jelenti. Így már 2012. előtt is léteztek – éppen a dekriminalizáció folytán – olyan szabálysértések, amelyek a kriminális jellegűek voltak, amelyek általában a bűncselekmények kisebb súlyú alakzatait képezték.⁴⁹ Még inkább figyelni kell a dekriminalizáció szakkifejezést tartamának fenti helyes értelmezésére a Szabs. tv. kapcsán, amelynek preambuluma a szabálysértések mindegyikére – az kérdéses egyébként, hogy indokoltan, de – használja a „kriminális” cselekmény fogalmát.⁵⁰

3.1.1. Anyagi jogi indokok

3.1.1.1. A veszélyesség kisebb mértékének felismerése

Mivel a módosítás egy cselekménytípust bűncselekményből szabálysértéssé nyilvánított, annak magyarázataként felmerülhet, hogy a jogalkotó átértékelte a cselekménytípust (egy

⁴⁷ ECHR, Öztürk v. Germany, 21 February 1984, Series A, no. 73, § 51.

⁴⁸ Sólyom László párhuzamos indokolása a 63/1997. (XII. 12.) AB határozathoz.

⁴⁹ Papp László: A szabálysértési jog felelősségi és szankciórendszere, a szabálysértések rendszere, a továbbfejlesztés irányai. In Szabó András (szerk.): *A szabálysértési jog továbbfejlesztésének elméleti megalapozása*. MTA, Budapest, 1987. 232. o.

⁵⁰ Hollán Miklós: „A szabálysértési jog és a büntetőjog kapcsolata Papp László munkássága tükrében” *Magyar Rendészet*, 2016/3. 17-29. 21. o.

részhalmozásnak) társadalomra veszélyességét.⁵¹ A szabálysértés ugyanis a Szabs tv. preambuluma szerint „a bűncselekményként történő büntetni rendelkezéshez szükséges kockázatokkal és veszélyességgel [...] nem rendelkező kriminális cselekmény”.⁵² Ennek előzménye azon megfontolás komolyan vétele is lehetett volna, hogy – amint azt már az 1878/79. évi szabályozás kapcsán is felismerték – a ragályos betegség elleni szabályok megszegése jellegében inkább a kihágásokhoz (a szabálysértések elődjéhez⁵³) hasonlít. Az azonban nem igazán feltételezhető, hogy egy ilyen horderejű – a témát érintően stratégia jellegű – jogalkotási válasz pont az elmúlt hónapok rendkívüli időszakában született volna meg.

A hatályos szabályozás alapján a fertőző betegségeknek három kategóriája van, a zárlati kötelezettség alá tartozó betegségek, a többi fertőző betegség és a COVID-19. A négy kiemelt járványügyi intézkedés megszegése az első csoport esetén mindig bűncselekmény, a második esetén csak járvány idején, a harmadik esetén pedig (a COVID-19) sohasem. Ezzel – feltehetően akaratlanul – a módosítás azt a látszatot kelti, hogy a COVID-19 az összes közül legkevésbé veszélyes fertőző betegség. A COVID-19 fertőzés azonban annyiban biztos nem különbözik a fertőző betegségek többségétől, hogy a járvány idején való elkövetés minden más betegség esetén bűncselekményként minősüljön, de COVID-19 fertőzés esetén csak szabálysértésnek. Így tehát amennyiben a társadalomra veszélyesség jogalkotói átértékelését elfogadjuk, akkor sem érhető, hogy a veszélyesség csökkenése miatt kizárólag a COVID-19 fertőzéssel kapcsolatos cselekmények esetén áll fenn.

A veszélyesség csökkenését különösen nehéz elfogadni a bűncselekményi tényállás a jogalkotó szerint elsődleges jogi tárgya, azaz a „közigazgatás rendje” tekintetében. A közigazgatás rendje ugyanis végképp nem szenved arra figyelemmel kisebb sérelmet, hogy a felsorolt járványügyi intézkedéseket egy bizonyos (nevezetesen COVID-19) fertőzés kapcsán rendelték el.

A választott megoldásnak a logikátlanságát szépen mutatja azon hipotetikus eset, hogy (ne történjen ilyen, de) a COVID-19 járvánnyal párhuzamosan egy másik járvány is kitör. Ekkor ugyanis a felsorolt járványügyi intézkedések megsértése a betegség jellegétől függően lesz (a szabályozás változatlanul maradása esetén) bűncselekmény, illetve szabálysértés. Vagy

⁵¹ A társadalomra veszélyesség ontológiai és normatív jellegéről részletesen Tokaji Géza: *A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban*. KJK, Budapest, 1984. 116-120. o.

⁵² Szabs. tv., Preambulum.

⁵³ KIRÁLY Tibor: „A szabálysértések” *Állam- és Igazgatás*, 1955/9. 549-555. o.

jogesztétikailag még rosszabb esetként a jogalkotó az aktuális járványt okozó fertőzés tekintetében alkot majd mindig (ad hoc módon) új „átmeneti” szabályozást.

A veszélyesség csökkenésének elfogadásával egy olyan módosítás lett volna összhangban, amely bármilyen fertőző betegség esetén a járvány idején elkövetett cselekmények bűncselekményi minőségét – a Btk. 361. § b) pontjának hatályon kívül helyezésével – szabálysértéssé nyilvánítja.

3.1.1.2. A joghátrány nemének megváltoztatása

Az új szabályozás szerint a járványügyi szabályszegés jogkövetkezménye elzárás helyett 500.000 forintig terjedő pénzbírság. Az új szabályozás tehát nem pusztán jogterületi besorolásában, hanem szankciójában is jelentősen különbözik a Btk. eredeti koncepciójától. Ebben a vonatkozásban egyébként a váltás még a Btk. megalkotásához képest is nagyobb, hiszen akkor a joghátrálynak (szabadságelvonás) csak a mértéke (és elnevezése változott), annak neme nem.

A joghátrány megváltoztatása lehetett következménye a társadalomra veszélyesség átértékelésének, hiszen a szankció mértéke a cselekménytípusok társadalomra veszélyességének kifejeződése.⁵⁴ Az is elképzelhető azonban, hogy a jogalkotó a cselekmény veszélyességét nem értékelte át, hanem pusztán célszerűségi megfontolásból döntött úgy, hogy a cselekmény ne szabadságelvonó szankcióval (azaz ne elzárással), hanem (az ismételt elkövetés esetét kivéve) pénzbírsággal legyen büntetendő. Az utóbbi esetben lényegesek lehetnek olyan megfontolások is, hogy ténylegesen vagy feltételezetten fertőzött személyeken ne kelljen zárt intézetben szabadságelvonást végrehajtani. Ezek azonban nem lehetnek elsődlegesek, mert a cselekmény elbírálása és a különösen a büntetés végrehajtása idejére az illető fertőzöttsége már valószínűsíthetően úgyis megszűnt volna.

A joghátrány nemének megváltoztatására irányuló törekvéseknek egyébként szinte természetes következménye volt a büntetőjog hajójának „elhagyása”. A Btk. (önmagában is vitatható⁵⁵) koncepciója alapján bűncselekményként csak olyan cselekményt szabályozható, amely legalább elzárással szankcionált. Ha a jogalkotó pénzbírsággal sújtandó cselekményt kívánt szabályozni, akkor természetesen fordult a szabálysértési joghoz. Természetesen elvileg az is elképzelhető lett volna (bár nem valószínű), hogy a joghátrány megváltoztatására irányuló

⁵⁴ Földvári József: *Magyar Büntetőjog – Általános rész.* PTE, Pécs, 1995. 69. o.

⁵⁵ Ennek a konstrukciónak a kritikai értékelésére ld. Tóth Mihály álláspontját a vele készült interjúban. Vö. <https://wolterskluwer.hu/2013/04/12/az-uj-btk-hatalyba-lepesenek-elostejen/>.

törekvések alapján a jogalkotó visszaállítja a pénzbüntetéssel büntetendő bűncselekmények kategóriáját.

Ha a joghátrány nemének megváltoztatására irányuló törekvésnek nem lett volna szerepe az új szabályozás kialakításában, akkor a jogalkotó azt is megtehetné volna, hogy a cselekménytípust elzárással is büntethető szabálysértésként rendeli büntetni. Ezzel egyébként – ha korlátozott mértékben is – akár a veszélyesség kisebb mértékét is kifejezhetné volna.⁵⁶

3.1.2. Eljárásjogi indokok

3.1.2.1. Az eljárás gyorsítása

A szabálysértéssé átminősítésre (annak fenntartására) vonatkozóan a Vmt. indokolásának legfontosabb érve a „szabálysértési eljárások gyors és hatékony lefolytatása”, illetve annak biztosítása, hogy „az elkövetett cselekményt nyomban szankció követheti”.⁵⁷

A szabálysértési út választása lehetővé teszi a büntetőjoghoz képest eljárás egyszerűsítését, de a jogalkotónak ezért cserébe (generálisan) meg kell elégednie egy – valamilyen mértékben – csekélyebb súlyú szankció alkalmazásával. Jelen esetben ez utóbbi háttérben állhattak a joghátrány nemének megváltoztatása irányuló anyagi jogi indokok⁵⁸, illetve pusztán az is, hogy a jogalkotó kizárólag az eljárás egyszerűsítése ellenében biztosított kedvezményt a szankció mértékét tekintve.

Annak igazolására azonban az indokolás nem törekszik, hogy az eljárás gyorsításának célja miért csak dekriminalizációval volt megoldható. Arról ugyanis abban egy szó sem esik, hogy ugyanezen célok elérésére a büntető eljárás miért nem alkalmas, vagy mennyivel lenne kevésbé alkalmas. Márpedig szükséges lett volna ezen érvelés elfogadásához annak adatokkal alátámasztott bemutatása, hogy a járványügyi szabályszegés miatt indult büntető eljárások mennyire húzódnak el, illetve azok mennyivel hosszabbak egy átlagos rendőrség által lefolytatott szabálysértési eljárásnál.

Az indokolás egyáltalán nem vette figyelembe azt sem, hogy a büntetőeljárásban lehetőség van olyan egyszerűsített külön eljárások alkalmazására, mint a „bíróság elé állítás”,⁵⁹ illetve a „büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás”.⁶⁰ Ezekben az esetekben ráadásul a

⁵⁶ Figyelemmel arra, hogy az elzárás büntetési tétele a büntetőjogban némileg magasabb, azaz hatvan helyett kilencven nap. Vö. Btk. 46. § (1) bek., illetve Szabs. tv. 9. § (2) bek.

⁵⁷ A Vmt. egységes tervezetének 186-187. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁸ Vö. 3.1.1.2. cím

⁵⁹ Be. XCVIII. Fejezet.

⁶⁰ Be. C. Fejezet.

jogalkotónak a kiszabható szankcióból sem kellett volna feltétlenül engednie (ha egyébként nem akar), hanem csak annyiban, hogy elzárás büntetővégzésben nem szabható ki.⁶¹ Sőt felmerülhetett volna további olyan intézkedések bevezetése – akár átmeneti rendelkezések keretében, akár a Be. módosításával (is) –, amelyek a büntetőeljárást járványügyi szabályszegés esetén leegyszerűsítik.

3.1.2.2. Az igazságszolgáltatás tehermentesítése

Az is felmerül, hogy az új szabályozás indoka az igazságszolgáltatás tehermentesítése volt, hiszen így a szabálysértés elbírálását (a jogorvoslatok esetét kivéve) a rendőrség végzi. Ezt a megfontolást is erősíti az a tény, hogy a jogalkotó nem olyan szabálysértési tényállást alkotott, amely elzárással is sújtható, mivel az ilyen szabálysértéseket eleve a bíróság bírálja el.⁶²

Ehhez azonban annak igazolása lett volna szükséges, hogy a büntető igazságszolgáltatás ügyészi és bírósági csatornáit a járványügyi szabályszegés vétségének elbírálása annyira eltömítette, hogy a szabálysértési jogot kell azok tehermentesítésére alkalmazni. Erre vonatkozó érvelés az indokolásból hiányzik, de annak meggyőző kifejtése is meglehetősen kilátástalan feladat lett volna. A COVID-19 fertőzéssel kapcsolatos járványügyi intézkedések elrendelése – észlelhető mértékben – 2020. márciusában kezdődött, így azok megszegése 2020. május 7. napja előtti hetekben nem igazán akaszthatta meg a büntető igazságszolgáltatás gépezetét. Az operatív törzs még 2020. május 15. napján – tehát az új szabályozás hatályba lépése után egy héttel – is arról számolt be, hogy a járvánnyal összefüggésben 363 büntetőeljárás indult.⁶³

Elképzelhető, hogy a jogalkotó – más esetekhez hasonlóan – itt is a legrosszabbra készült az ismeretlen betegség elleni küzdelemben. Utólag megítélve azonban valószínűleg elegendő lett volna a dekriminalizáció biztonsági szelepét jóval később, nevezetesen akkor megnyitni, amikor már a büntető igazságszolgáltatásban ténylegesen érezhetőek a tömeges járványügyi szabályszegések elbírálásának nehézségei. Még azzal együtt is, hogy akkor már elképzelhető, hogy az igazságos végeredményhez – a jogerősen lezárt eljárásokra figyelemmel⁶⁴ – közkegyelmi rendelkezést is célszerű lett volna alkotni.

⁶¹ A büntetővégzésben ugyanis nem lehet elzárást kiszabni. Vö. Be. 740. § (2) bek. a) pont.

⁶² Szabs. tv. 38. § (3) bek.

⁶³ Vö. <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/operativ-torzs-jarvannyal-osszefuggesben-363-buntetoeljaras-indult>.

⁶⁴ Vö. 6.1.4. cím.

Még az igazságszolgáltatás túlterhelése esetén sem logikus azonban az, hogy az új szabályozás hatóköre a COVID-19 fertőzés miatt elrendelt intézkedésekre korlátozódik. A büntető igazságszolgáltatás ugyanis éppúgy telítődhet a más betegségek járványos előfordulása esetén. Azaz még ennek a tételnek az elfogadása esetén is olyan jogalkotási reakció lett volna szükséges, amely nem COVID-19 specifikus, hanem ennél távlatibb megoldást kínál.

3.1.3. A prevenció cél

Az indokolás szerint a nyombani szankcionálás „egyidejűleg szolgálja a speciális és generális prevenciót”.⁶⁵

Valóban már Beccaria is megállapította, hogy „a büntetés annál igazságosabb és annál hasznosabb, minél gyorsabb és minél közelebb esik a bűncselekmény elkövetéséhez”.⁶⁶ Az sem tagadható azonban, hogy az egész büntetőjognak és az annak keretében kilátásba helyezett büntetésnek van preventív célja.⁶⁷ Ráadásul az is feltételezhető, hogy a kilátásba helyezett büntetési tétel (azaz a büntetés neme és mértéke) is összefüggésben van a prevenció célokkal is.⁶⁸ Márpedig nehéz szabadulni attól a gondolattól, hogy az új szabályozás a potenciális (sőt már eljárás alá is vont) elkövetőknek olyan üzenetet közvetít, hogy a szabályszegés kisebb büntetéssel (elzárás helyett pénzbírsággal) is megúszható. Így viszont elképzelhető, hogy az új szabályozás a szankciók enyhítésének vámján elveszti majd azt (vagy annál akár többet is), amit az eljárás gyorsításának révén megnyerni szándékozott.

3.2. A SZABÁLYSÉRTÉSI SZABÁLYOZÁS JOGPOLITIKAI KÉRDÉSEI

3.2.1. A magasabb büntetési tétel indokai

Az új szabályozás önálló szabálysértési tényállást hozott létre azok szankcionálására, akik a COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait járvány idején megszegik. Ez a cselekménytípus a szabálysértésekre általában irányadó pénzbírsághoz képest magasabb összegű (ötszázezer forintig terjedő pénzbírság) pénzbírsággal büntetendő (ún. kiemelt szabálysértés).

Ennek indoka alapvetően az lehetett, hogy egy olyan cselekménytípus kerül át a szabálysértési jog körébe, amelynek veszélyessége a büntetőjoghoz képest csökkent, de még

⁶⁵ A Vmt. egységes tervezetének 186-187. §-ához fűzött indokolás.

⁶⁶ Beccaria, Cesare: [1764] *Büntett és büntetés*. Fordította Sebestyén Pál, A bevezető tanulmányt írta Kádár Miklós Akadémiai Kiadó, 1967. „Az állam- és jogtudományok úttörői, 6. kötet” 96. o.

⁶⁷ Györgyi Kálmán: *Büntetések és intézkedések*. KJK, Budapest, 1984. 178-199. o.

⁶⁸ Györgyi: i.m. 265. o.

meghaladja az addig létező szabálysértésekre általában jellemző szintet. Korábban is ismert volt egyébként a büntetőjog és szabálysértési jog kapcsolatának történetében azon összefüggés, hogy a dekriminalizáció együtt járt a szabálysértési szankciórendszer szigorodásával.⁶⁹ Ha a jogalkotó megelégedett volna a szabálysértések standard büntetésével, akkor a járványügyi szabályszegés szabálysértését nem is kellett volna létrehozni. A járványügyi szabályszegés összes változata ugyanis – a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának addig is létező szabálysértése⁷⁰ körében büntetendő.

Az átlagosnál súlyosabb szankció indokaként a Vmt. indokolása a járvány elleni „védekezés érdekében hozott intézkedések betartásához fűződő érdekek” biztosítására utal. Részben valóban ezen (a bűncselekményi tényállás jogi tárgyával megegyező) érdek sérelme is indokolhatja a súlyosabb szabálysértési szankció alkalmazhatóságát a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértéséhez képest. Azonban a járványügyi szabályszegés szabálysértése a közegészséget is jobban veszélyezteti, mint a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése, mivel az előbbit kizárólag olyan személyek követhetik el, akiket (fertőzés ténye vagy gyanúja miatt) járványügyi intézkedés alá vontak, és a cselekmény szükségképpen járvány idején valósulhat meg. Ezekre a tényezőkre tekintettel a cselekmény társadalomra veszélyessége meg is haladhatja a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának átlagos veszélyességét.

Az is közrehatott a kiemelt mértékű akár 500 000 forintos pénzbírság előírásában, hogy az igazodjon a többi szükségrendeletekben meghatározott járványügyi szabálysértés büntetési tételéhez, amit a jogalkotó 500 000 forintban határozott meg.⁷¹ Arra külön figyelemmel lehetett a jogalkotó, hogy a 81. számú szükségrendelet szerint a fertőző betegségek elleni védekezés elmulasztásának összes esete 2020. április 1. napjától 2020. május 6. napjáig ugyanígy maximum 500 000 forint pénzbírsággal volt büntetendő.⁷²

A járványügyi szabálysértésekre jellemző kiemelt büntetési tétel viszont mindenképpen kakukktojás a szabálysértési jog 2012. április 1. napja óta hatályos rendszerében, amely az elzárással nem büntethető szabálysértési tényállások között a mérlegeléssel kiszabható pénzbírság mértékét tekintve alapvetően nem különböztet azok típusa szerint. Érdekes, hogy a

⁶⁹ NAGY Marianna: Quo vadis domine? Elmélkedés a szabálysértések helyéről a 2012. évi szabálysértési törvény kapcsán. *Jogtudományi Közlöny*, 2012/5. 217-226. o., illetve Papp i.m. 233. o.

⁷⁰ Vö. 2.2. és 7.3.1. cím.

⁷¹ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. §. Vö. 2.4. cím.

⁷² Vö. 2.2. cím.

mérlegeléssel kiszabható pénzbírság egységes mértékére vonatkozó 2012-es jogalkotói koncepció megtörése éppen a járvány idején következett be.

A járványügyi szabálysértések büntetési tétele ráadásul magasabb, mint az elzárással is büntethető szabálysértéseké, amelyek esetén 300 000 forintig terjedő pénzbírság alkalmazására van lehetőség. Ez viszont mindenképpen szétfeszíti a szabálysértési jog rendszerét, mivel elemi logika törvényei szerint a legsúlyosabb (hiszen elzárással büntethető) szabálysértések esetén kellene a pénzbírság mértékének a legmagasabbnak lennie. Az új szabályozás tehát szükségessé tette volna az elzárással büntethető szabálysértések esetén alkalmazható pénzbírság maximumának megemelését is, legalább a járványügyi szabálysértéseket jellemző szintre.

A járványügyi szabálysértéseken belül a járványügyi szabályszegés büntetési tétele azonos a többi kiemelt pénzbírsággal büntetendő szabálysértésével. Álláspontom szerint azonban nem azonos a veszélyessége annak, ha valaki teljesen egészségesként megszeg egy tartózkodási tilalmat, illetve igazolt betegként elhagyja a járványügyi elkülönítés területét. Erre figyelemmel azonban nem a járványügyi szabályszegés szabálysértésének büntetési tétele alacsony, hanem a többi járványügyi szabálysértés büntetési tétele eltúlzott.

3.2.2. Szabálysértési eljárással összefüggő hatásköri kérdések

Az új szabálysértés elbírálására a Szsbs. tv. általános rendelkezése⁷³ alapján a rendőrség jogosult. Ez annyiban okozhat problémát, hogy a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása esetén az egészségügyi államigazgatási szerv jár el.⁷⁴ Erre figyelemmel a két szabálysértési tényállás közötti elég komplex elhatárolási kérdések⁷⁵ nemcsak a szankciókiszabás, hanem a hatáskör meghatározása során is jelentkeznek. Az eljáró hatóságok közötti áttétellel⁷⁶ szükségképpen együtt járó késlekedés viszont nem feltétlenül van összhangban azzal, hogy az új szabályozással a jogalkotó szerint elérni kívánt legfontosabb előny az eljárás gyorsítása⁷⁷ lenne.

Az eljárás gyorsításához fűződő érdek érvényesülését akkor már legalább részben jobban biztosította a 81/2020. szükségrendelet módosított szabályozása, amely minden fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának minősülő cselekmény elbírálására (egy

⁷³ Szabs. tv. 38. § (1) bek.

⁷⁴ Vö. 2.2. cím.

⁷⁵ Vö. 7.3.1. cím.

⁷⁶ Szabs. tv. 38. § (1) bek.

⁷⁷ Vö. 3.1.2.1. cím.

generalizáltan megemelt büntetési tétel keretei között) a rendőrségnek is hatáskört biztosított, ha a szabálysértés elkövetését az észlelte.⁷⁸

4. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS ÉS A VESZÉLYHELYZETTEL KAPCSOLATOS JOGALKOTÁS

Az új szabályozás elemzésénél nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy az a 2020. március 11. napján kihirdetett veszélyhelyzettel kapcsolatos jogalkotás terméke.

4.1. A KÜLÖN JOGSZABÁLYOK

A külön jogszabályokban történő szabálysértéssé nyilvánítás nincsen összhangban a szabálysértési kódex azon rendelkezésével, amely szerint „szabálysértés az az e törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra”.⁷⁹ Ennek az ellentétnek azonban nem érdemi, hanem csak jogesztétikai jelentősége van.

A szükségrendelet ugyanis jellegéből adódóan felülírhatta bármely törvény rendelkezéseit. Ennek körében rejtetten kimondhatta azt is, hogy a cselekmény akkor is szabálysértést képez, ha annak tényállását nem a Szabs. tv. határozza meg. Még akkor is, ha az eltérésre – más szükségrendeletekkel szemben⁸⁰ – a 81. számú szükségrendelet módosított szövege ebben a vonatkozásban nem utalt.

A Vmt. pedig későbbi törvényként (*lex posterior derogat legi priori*) eltérhet a Szabs. tv. rendelkezéseitől, még akkor is, ha az utóbbi jogszabály a szabálysértési jog kódexe, és annak is a legalapvetőbb rendelkezéséről van szó. A tételes jogilag ugyanis a „kódex jellegű” jogszabályok (alapvető rendelkezései) is a többi törvénnyel egy szinten helyezkednek el.⁸¹

4.2. ÁTMENETI JELLEG

A 181. számú szükségrendeletet – jogforrási jellegéből adódóan – eleve a veszélyhelyzet időtartamára tervezett hatállyal fogadták el. Az Alaptörvény alapján ugyanis a szükségrendelet „a veszélyhelyzet megszűnésével hatályát veszti”.⁸²

A veszélyhelyzeti jogalkotás igazolhatja azt, hogy a rendelkezés a COVID-19 fertőzésre fókuszál, mivel a rendkívüli jogrendet is ezen fertőzésre tekintettel hirdették ki. A 181. számú

⁷⁸ Vö. 2.2. cím.

⁷⁹ Szabs. tv. 1. § (1) bek.

⁸⁰ Pl. 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. § (1) bek.

⁸¹ A tanulmány tárgyát képező rendelkezések nem sarkalatosak (Vmt. 410. §).

⁸² Alaptörvény 53. cikk (4) bek.

rendelettel azonban a jogpolitikai probléma alapvetően az, hogy miért volt indokolt a bűncselekményi minőség megszűnéséről, illetve az új szabálysértési tényállásról egyáltalán szükségrendeletben rendelkezni. Miért nem volt elegendő az új szabályozást – a Btk., illetve a Szabs. tv. módosításával – törvényben bevezetni. Különös figyelemmel arra, hogy az új szabályozás bevezetésére az eljárások feltételezhető száma és hossza alapján égető szükség nem volt.⁸³

A Vmt. arra hivatkozik, hogy a korábbi (181. számú szükségrendelettel bevezetett) szabályozás „átmeneti fenntartása továbbra is indokolt”. Ez összhangban van azzal, hogy a Vmt. is kifejezetten átmeneti jogszabály, hiszen címe szerint „a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről szól”. Az átmeneti jelleget támasztja alá az is, hogy a Vmt. tanulmányomban elemzett rendelkezései „a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályok”,⁸⁴ illetve az „egyes szabálysértésekkel összefüggő átmeneti szabályok”⁸⁵ között szerepelnek.

Tartalmukat tekintve azonban a bűncselekményi minőséget megszüntető és szabálysértési felelősséget keletkeztető rendelkezései nem igazi átmeneti szabályok, hiszen ezek – a Vmt. más „valódi” átmeneti rendelkezéseivel szemben⁸⁶ – nem tartalmazzak olyan határidőt, ameddig azok érvényesülnek. Azokból tehát nem derül ki, hogy a bűncselekményből szabálysértéssé változtatást a jogalkotó meddig tervezte fenntartani. A dekriminalizáció tehát a Vmt. esetén – az utóbbi indokolásának megállapításával szemben – nem átmeneti jellegű, hanem a rendes jogalkotással (a Btk. és a Szabs. tv. módosításával) egyenértékű. Ebben az esetben viszont végképp nem érthető, hogy akkor azokat miért nem más jogszabályokat módosító formában fogalmazták meg, és miért nem a Vmt. erről szóló III. részében helyezték el.

5. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS ÉS A JÁRVÁNY

5.1. A JÁRVÁNY IDEJÉN ELKÖVETÉS

A járvány fogalma a büntető jogszabályra való utalás következtében a járványügyi szabályszegés szabálysértésének is fogalmi eleme.⁸⁷

⁸³ Vö. 3.1.2. cím.

⁸⁴ Vmt. II. fejezet.

⁸⁵ Vmt. 75. alcím.

⁸⁶ Így pl. a Vmt. 188. §-a alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezéseit 2020. december 31. napjáig kell a megfelelő eltérésekkel alkalmazni.

⁸⁷ Vö. 5.1. cím.

A járvány fogalmát az érintett betegségek tekintetében restriktíven kell értelmezni. Járványügyi szabályszegés szabálysértése miatt is tehát csak akkor kerülhet sor a szabálysértési felelősség megállapítására, ha nemcsak a járványügyi intézkedést, hanem a járványt is a COVID-19 fertőzés váltja ki.

Ha a cselekmény elkövetésére a járvány kezdete előtt került sor vagy az elkövetés idejére a járvány megszűnt, akkor nem állapítható meg a járványügyi szabályszegés szabálysértése. Az ilyen cselekmények legfeljebb fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértését⁸⁸ valósíthatják meg.

Ha a cselekmény elkövetése a járvány idejére esik, akkor nem érinti a járványügyi szabályszegés vétségért vagy szabálysértésért való felelősséget sem, ha a cselekményt mégis járvány után bírálják el.⁸⁹

5.2. A JÁRVÁNY SZABÁLYOZÁSI FUNKCIÓJA

Megmaradt tehát azon koncepció, amely különböztet a járványügyi intézkedések megszegése tekintetében a járvány idején és azon kívüli időszakban elkövetett cselekmények között. Az új szabályozás szerint azonban a járvány idején elkövetés – legalábbis COVID-19 fertőzés esetén – már nem a bűncselekmény és a szabálysértés elhatárolásánál, hanem abban a vonatkozásban maradt lényeges faktor,⁹⁰ hogy a cselekmény szabálysértésként százötvenezer vagy ötszázezer forintig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

Ez mindenképpen eltér a korábban évtizedekig érvényesülő azon szabályozási koncepciótól, amely alapján a járvány idején való elkövetés két különböző jogellenességi forma – a bűncselekmény és a szabálysértés – elhatárolásának (egyik) alapja volt. Hasonlít viszont az 1870-es évek szabályozási koncepciójához, amely alapján a járvány idején elkövetés egyazon jogellenességi forma (akkor a bűncselekmény, ma – legalábbis COVID-19 fertőzés esetén – a szabálysértés) különböző súlyú esetei közötti megkülönböztető faktor.

⁸⁸ Vö. 2.2., illetve 7.3.1. cím.

⁸⁹ Hollán Miklós: „A járvány vége és a büntetőjog” <https://jog.tk.mta.hu/blog/2020/05/a-jarvany-vege-es-a-buntetojog>.

⁹⁰ Vö. 7.3. cím.

5.3. A JÁRVÁNY VESZÉLYESSÉGET EMELŐ HATÁSÁNAK ÁTÉRTÉKELÉSE

Az új szabályozás értelmezhető úgy is, hogy a jogalkotó nem az egész cselekménytípus (a kiemelt szabályszegések),⁹¹ hanem a járvány veszélyességét értékelte át.

A járvány idején elkövetést tehát nem tartotta olyan súlyúnak, amely indokolná (legalábbis COVID-19 fertőzés esetén) a bűncselekménnyé nyilvánítást, hanem csak a súlyosabb pénzbírság alkalmazását. Azt nem lehet tudni, hogy egy ilyen döntésben (ha valóban ez történt) a COVID-19 járvány tapasztalatai közrehatottak-e vagy sem.

A járvány veszélyességet emelő hatását azonban a COVID-19 fertőzéstől függetlenül is érdemes lett volna átértékelni. A járvány jogi fogalma ugyanis – ha azt a vonatkozó NM rendelet alapján értékeljük a büntetőjogban⁹² – igen alacsony küszöbértékű, hiszen már akkor is megállapítható, ha „legalább két egymással összefüggő eset [van], amely[ek] összefüggés[e] járványügyi bizonyítékkal alátámasztható”.⁹³

5.4. A JÁRVÁNY LECSENGÉSE?

Az is felmerülhet, hogy az új szabályozásnak kifejezetten az volt az indoka, hogy a jogalkotó ezzel „megkönnyebbülését fejezte ki”, hogy a COVID-19 fertőzés tekintetében már a járvány lecsengési időszakában vagyunk. A járvány lecsengése azonban az új szabályozás jogpolitikai magyarázataként nem fogadható el, mivel az új szabályozás visszaható hatállyal olyan esetekben is alkalmazandó,⁹⁴ amikor az elkövetéskor – legalábbis hazai viszonyok között – legsúlyosabb volt a COVID-19 járvány. Ha a jogalkotó a COVID-19 járvány lecsengésére kívánt volna reagálni, akkor a bűncselekményi minőséget kizáró okot (súlyosabban szankcionált szabálysértési tényállást) olyan cselekményekre kellett volna vonatkoztatnia, amelyeket a járvány lecsengési időszakában (azaz pl. egy naptárilag meghatározott időpontot követően) valósítottak meg.

⁹¹ Vö. 3.1.1.1. cím.

⁹² Hollán Miklós: „Bolyongás a járvány (büntetőjogi) fogalma körül” MTA Law Working Papers, 2020/8.
<https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/bolyongas-a-jarvany-buntetojogi-fogalma-korul>.

⁹³ 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 3/A. § 9. pont

⁹⁴ Vö. 6. cím.

5.5. A JÁRVÁNY FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI NEHÉZSÉGEI?

Az új szabályozás nem küszöbölte ki a járvány fogalmával (annak fennállásával, illetve kezdetével és végével) kapcsolatos jogértelmezési és jogalkalmazási nehézségeket.⁹⁵ Ezek a hatályos COVID-19 fókuszú szabálysértési szabályozás vonatkozásában is éppúgy jelentkezhettek, ahogy más betegség esetén a Btk. tekintetében. Azonban járvány megváltozott szabályozási funkciója⁹⁶ alkalmas arra, hogy azok jelentőségét COVID-19 fertőzés esetén csökkentse. Ebben a vonatkozásban ugyanis annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a járvány áll-e fenn, hatályos jogunkban már nem a bűncselekmény és szabálysértés elhatárolása tekintetében fontos, illetve különösen nem ezen múlik a szabadságelvonó szankció alkalmazásának lehetősége.

5.6. A JÁRVÁNY TÉNYLEGES FENNÁLLÁSA A SZABÁLYOZÁS IDEJÉN?

A rendelkezések módosításából nem lehet arra következtetni, hogy hazánkban a 181. sz. rendelet, illetve a Vmt. hatálybalépése idején a COVID-19 fertőzés tekintetében járvány áll fenn, de annak ellenkezőjére sem.

Ha ezekben az időpontokban még (jogi értelemben) járvány állt fenn, akkor a módosítás különlegessége az, hogy a jogalkotó járvány idején elkövetett cselekményekre éppen járvány idején reagál enyhítéssel. Ez azonban nem kizárt, sőt ennek magyarázata éppúgy lehetett a járványügyi szabályszegések társadalomra veszélyességének átértékelése,⁹⁷ a szankcionálási célszerűség felismerése,⁹⁸ a járvány kisebb veszélyességet emelő hatásának felismerése,⁹⁹ illetve a büntető igazságszolgáltatási rendszer túltelítődésétől való félelem¹⁰⁰ is.

Elképzelhető az is, hogy az új szabályozás hatálybalépése idején már nem volt járvány.¹⁰¹ Ilyen esetben a szabályozás célja az volt, hogy visszaható hatályú alkalmazást nyerjen olyan esetekre, amikor az elkövetéskor még járvány volt. Másrészt pedig az új szabályozás alkalmazható akkor is, ha járvány jelenleg nem állapítható meg, de a jövőben kiújul.

⁹⁵ Hollán: Bolyongás... i.m. 16-17. o.

⁹⁶ Vö. 5.1. cím.

⁹⁷ Vö. 3.1.1.1. cím.

⁹⁸ Vö. 3.1.1.2. cím

⁹⁹ Vö. 5.3. cím.

¹⁰⁰ Vö. 3.1.2.2. cím.

¹⁰¹ Vö: Hollán: A járvány vége i.m. 1. pont.

Mindenképpen fontos hangsúlyozni, hogy a járványügyi szabályszegés szabálysértésének alkalmazásához az elbírálás idején nem kell járványnak fennállnia, hanem csak az elkövetés idején.¹⁰²

6. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS IDŐBELI HATÁLYA

6.1. AZ IDŐBELI HATÁLY KÉRDÉSEI A BÜNTETŐJOGBAN

A büntető kódex alapján „ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni”.¹⁰³

Az új szabályozás szerint a cselekmény „nem bűncselekmény”. Még akkor sem, ha a rendelet (törvény) szövege nem túl szabatosan a „Btk. 361. §-ában meghatározott bűncselekmény”-ről szólt, ahelyett, hogy olyan „cselekményre” utalt volna, amely a Btk. 361. §-a szerint minősül. Ezt szerencsésen korigálta a Vmt., amely a Btk. „361. §-ában meghatározott cselekmény” elkövetéséről szól.¹⁰⁴

Az ítélkezési gyakorlatban korábban is egyöntetűen elismert volt, hogy az új büntető törvény szerint a cselekmény már akkor sem bűncselekmény, ha szabálysértésnek minősül.¹⁰⁵ Ez a gyakorlat ma is irányadó, hiszen a bűncselekmény és a szabálysértés – azok bármilyen mértékű közeledése¹⁰⁶ ellenére is – hatályos jogunkban még mindig elkülönülő fogalmak.

6.1.1. A 81. számú szükségrendelet módosított szabályozása

A Btk. 2. § (2) bekezdéséhez kapcsolódó egyik értelmezést igénylő kérdést a 81. számú szükségrendelet kapcsán merülhetett fel 2020. június 18. napját megelőző elbírálás esetén. Kérdéses lehetett ugyanis, hogy ezen jogszabály 5. § (2) bekezdése „büntető törvénynek” minősül-e a Btk. 2. § (2) bekezdés alkalmazása tekintetében. A COVID-19 fertőzéssel kapcsolatos cselekménytípus bűncselekményi minőségét ugyanis nem törvény, hanem a veszélyhelyzetben alkotott kormányrendelet (ún. szükségrendelet) szüntette meg.

¹⁰² Vö: Hollán: A járvány vége i.m. 5. pont.

¹⁰³ Btk. 2. § (2) bek. I. fordulat.

¹⁰⁴ Vmt. 186. §.

¹⁰⁵ Kúria Bfv.II.1421/2014.

¹⁰⁶ A kihágások és az új szabálysértési jog viszonyára lásd pl. Belcsák Róbert Ferenc: „Lassú evezőcsapásokkal a kihágási büntetőjog felé, avagy gondolatok az új szabálysértési törvényhez”. *Iustum Aequum Salutare*, IX. évf. (2013) 1. szám 163–179. o.

Az enyhébb büntető törvény visszaható hatályára vonatkozó szabályozást akkor is alkalmazták, amikor a szabálysértési értékhatárt meghatározó és módosító jogszabály is törvényerejű rendelet volt.¹⁰⁷ Ennek analógiájára a veszélyhelyzetben alkotott kormányrendelet is minősülhet büntető törvénynek a Btk. 2. § (2) bekezdésének alkalmazásában. A szükségrendelet ugyanis eltérhet a büntetőtörvény rendelkezéseitől, hiszen abban „a Kormány [...] – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat”.¹⁰⁸

A 181. számú rendelet tekintetében az Alaptörvényben hivatkozott sarkalatos törvény a felhatalmazási törvény azon rendelkezése volt, amely szerint „a Kormány a veszélyhelyzetben - a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseken és szabályokon túl - az állampolgárok élet-, egészség-, személyi-, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálása érdekében rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat”.¹⁰⁹

Erre figyelemmel a módosított 81. számú szükségrendelet szabályozása új büntetőtörvényként – a büntetőjog rendszerén belül – visszaható hatállyal alkalmazható. Az új szabályozás tehát nemcsak a 2020. május 7. napját követően megvalósított, hanem azt követően elbírált cselekményekre is irányadó.

6.1.2. A Vmt. hatálybalépése nélküli helyzetben a Btk. 2. § alkalmazása

A Vmt. szabályozása is alkalmazható a büntetőjogban visszaható hatállyal a Btk. 2. § (2) bekezdése alapján, ha a cselekmény elbírálására 2020. június 18. napját követően kerül sor.

Ha a 81. számú szükségrendelet – az Alaptörvény 53. cikk (4) bekezdése alapján – úgy vesztette volna hatályát, hogy a Vmt. nem lép hatályba, akkor annak a 181. számú szükségrendelettel módosított szabályozása – a Btk. 2. § (1) bekezdése alapján – csak a 2020. május 7. napján vagy azt követően elkövetett cselekmények tekintetében lett volna alkalmazható.

¹⁰⁷ Legf. Bír. B. törv. I. 301/1984. – BH 1984. 441.

¹⁰⁸ Alaptörvény 53. § (2) bek.

¹⁰⁹ 2020. évi XII. 2. § (1) bek.

Az új szabályozás nem lett volna alkalmazható a 2020. május 7. napja előtt elkövetett cselekmények 2020. június 18. napját követő elbírálása esetén, mivel az elbíráláskor a szükségrendelt már nem lett volna hatályos. A Btk. 2. § (2) bekezdése ugyanis csak az elbíráláskor hatályos büntetőtörvény alkalmazására ad lehetőséget, az ún. közbenső büntetőtörvényére nem. Az ítélezési gyakorlat szerint „ha az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos törvényeken belül az elbírálást megelőzően további változás is történt a büntetőtörvényt érintően, ez a törvény alkalmazása szempontjából figyelmen kívül marad, mivel a törvény az időbeli hatály esetében csak két törvénynek – az elkövetéskor vagy az elbíráláskor hatályban levő jogszabálynak – az egybevetése alapján történő választás lehetőségére nyújt alapot”. A „bíróságnak még akkor sincs lehetősége az elsőfokú ítélet meghozatalakor hatályban volt törvény alkalmazására, amennyiben az enyhébb elbírálást tesz lehetővé, mint akár az elkövetéskor, akár az ügy jogerős befejezésekor hatályban levő Btk. rendelkezései”.¹¹⁰

Erre figyelemmel a viszont a Vmt. visszaható hatálya lényegében azt biztosítja, hogy a nevesített járványügyi intézkedések szabályainak megszegése miatt 2020. június 18. napját követő elbírálás esetén „egységesen” függetlenül az elkövetés időpontjától (COVID-19 fertőzés kapcsán) szabálysértés kerül megállapításra.

6.1.3. A Vmt. hatályvesztése esetén

A Vmt. nem határoz meg a bűncselekményi minőséget megszüntető szabályainak alkalmazhatósága tekintetében határidőt,¹¹¹ illetve a tanulmány tárgyát képező rendelkezések hatályvesztéséről sem rendelkezik. Ha azonban a Vmt. rendelkezései (anélkül, hogy funkciójukat átvenné egy másik jogszabály) hatályukat veszítik, akkor az annak hatálya alá tartozó cselekmények az ezt követő elbíráláskor már bűncselekménynek minősülnének.

Ez nem okozna problémát a 2020. május 7. napján vagy azt követően elkövetett cselekmények esetén, ezek ugyanis az elkövetésükkor hatályos törvény szerint nem képeznek bűncselekményt. Így ehhez képest a Btk. 2. § (2) bekezdés alapján nem lenne lehetőség – a Vmt. rendelkezésének hatályon kívül helyezése esetén létrejövő – az elkövetőre nézve kedvezőtlenebb szabályozás visszaható hatályú alkalmazására.

Ha viszont a 2020. május 7. napja előtt elkövetett cselekményeket a Vmt. hatályon kívül helyezése után bírálják el, akkor azok – mivel a közbenső büntetőtörvénynek nincs visszaható

¹¹⁰ Fejér Megyei Bíróság Bf.63/1999. – BH 2000. 476.

¹¹¹ Vö. 4.2. cím.

ereje¹¹² – az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos törvény alapján is bűncselekményt képeznek.

Erre figyelemmel a Vmt. esetleges hatályon kívül helyezése esetén a jogalkotónak gondoskodni kell arról, hogy a 186. §-ának tartalmában megfelelő szabályozás más jogszabály (Btk.) keretében „túléljen”.

6.1.4. A jogerősen lezárt ügyek kérdése

Az olyan (inkább csak elméleti lehetőségként felvetődő) esetekben, amikor (COVID-19 fertőzés tekintetében elkövetett) 2020. május 7. napja előtt elkövetett járványügyi szabályszegés vétsége miatt 2020. május 7. napja előtt jogerős büntető bírósági határozatot hoztak, nincs lehetőség az új szabályozás visszaható hatályú alkalmazására. Ennek oka a magyar büntetőjog (azon belül is valójában a büntetés végrehajtási jog) azon hiányossága, amely végrehajtási akadályként nem vet számot a jogerős ítélet utáni jogszabályváltozásokkal. Az ezzel kapcsolatos igazságtalanság orvoslására a rendkívüli jogorvoslati eljárások sem alkalmasak, mivel azokban a jogerős elbíráláskor hatályos jogszabályok az irányadók.¹¹³ Ilyen esetekben legfeljebb kegyelemre van lehetőség, ami az új szabályozásra tekintettel abban a vonatkozásban lehet indokolt, ha valakivel szemben járványügyi szabályszegés miatt szabadságelvonó szankciót vagy 500 000 forintot meghaladó pénzbüntetést szabtak ki. Így pl. a törvény az is kimondhatta volna, hogy nem hajtható végre a járványügyi szabályszegés miatt kiszabott elzárás, ha a cselekményt 2020. március 11. napja után követték el.

6.2. AZ IDŐBELI HATÁLY A SZABÁLYSÉRTÉSI JOGBAN

Vizsgáljuk meg, hogy a 2020. május 7. napja előtt elkövetett cselekmények esetén az új szabálysértési tényállás alkalmazható-e visszaható hatállyal.

6.2.1. A felelősség köre

A szabálysértési kódex alapvető jellegű rendelkezése alapján nem szabad „szabálysértési felelősséget megállapítani olyan cselekmény miatt, amelyet jogszabály az elkövetés idején nem rendelt szabálysértésként büntetni”.¹¹⁴ Ez a rendelkezés – megfogalmazása alapján – a szabálysértési felelősség megállapítását a dekriminalizáció olyan eseteiben is tilalmazza, amikor az olyan cselekmény miatt történne, amely annak elkövetéskor bűncselekményt képezett, de szabálysértést nem.

¹¹² Vö. 6.1.2. cím.

¹¹³ Be. 659. § (2) bek., illetve 666. §.

¹¹⁴ Szabs. tv. 2. § (5) bek.

Jelen esetben viszont az új szabályozás – sem a bűncselekményi tényálláshoz képest, sem a szabálysértési jogon belül – nem jelenti a felelősség körének kiterjesztését. A járványügyi szabályszegésnek minősülő cselekmények ugyanis azok elkövetésekor (2020. május 7. napja előtt) megfeleltek nemcsak a járványügyi szabályszegés vétségének,¹¹⁵ hanem fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása szabálysértésének is.¹¹⁶ Így az új szabályozás (sem formálisan, sem érdemben) nem ellentétes a szabálysértési kódex 2. § (5) bekezdésében szereplő alapelvi rendelkezéssel.

6.2.2. A szankciók szigorítása

A szabálysértési kódex szerint „nem lehet szabálysértés elkövetése miatt olyan büntetést vagy intézkedést alkalmazni, amelyről jogszabály az elkövetés idején nem rendelkezett”.¹¹⁷ E rendelkezés a szankció nemére, nem pedig annak mértékére vonatkozik. Ha abban a jogalkotó mennyiségi szempontokra is figyelemmel kívánt volna lenni, akkor úgy rendelkezik, hogy nem szabad „olyan büntetést vagy intézkedést alkalmazni, amely súlyosabb annál, amiről jogszabály az elkövetés idején rendelkezett”.

A járványügyi szabályszegés szabálysértésének alkalmazása a 2020. május 7. napja előtt elkövetett cselekmények tekintetében nem ellentétes a szabálysértési kódex fenti alapvető rendelkezésével. A járványügyi szabályszegés szabálysértése miatt pénzbírság alkalmazása ugyanis nem jelenti „olyan” büntetés alkalmazását, amelyről jogszabály az elkövetés idején nem rendelkezett. A cselekmény ugyanis ezt megelőzően is fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése körében¹¹⁸ ugyanígy pénzbírsággal volt büntetendő.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye tételesen kimondja, hogy „nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni”.¹¹⁹ Ez a garanciális rendelkezés nemcsak a nemzeti jog szerint bűncselekménynek, hanem szabálysértésnek minősülő cselekményekre is irányadó lehet.¹²⁰

Az új szabályozás ezzel a rendelkezéssel sem ellentétes, mivel az elkövetés idején alkalmazható büntetőjogi büntetéshez (elzáráshoz vagy akár több millió forintig terjedő

¹¹⁵ Vö. 2.1. cím.

¹¹⁶ Vö. 2.2. és 7.3. cím.

¹¹⁷ Szabs. tv. 2. § (6) bek.

¹¹⁸ Vö. 2.2. cím.

¹¹⁹ EJEE 7. cikk 1. bek. második mondat.

¹²⁰ Hollán Miklós „A büntetőjogra vonatkozó alkotmányos garanciák és a szabálysértési jog” *Magyar Rendészet*, 2016/3. 65-80. o.

pénzbüntetéshez) képest a hatályos szabálysértési szankció nem súlyosabb, hanem enyhébb. Így ebből a szempontból nem releváns az sem, hogy a fertőző betegség elmulasztásának szabálysértésének büntetési tétele 2020. április 2. napja előtti elkövetés esetén százötvenezer forintig terjedő pénzbírság volt.¹²¹

6.2.3. A Vmt. kivételes szabálya

A Vmt. szerint az „e törvény hatálybalépése előtt elkövetett [...] az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet 5. § (2) [...] bekezdése [...] szerinti szabálysértések miatt indított eljárásokat a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 4. §-ától eltérően, a cselekmény elkövetésekor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni”.¹²² Ez a rendelkezés azonban nem a járványügyi szabályszegés (a 181. számú szükségrendelet által beiktatott) szabálysértésére,¹²³ hanem a 81. számú rendelet eredeti 5. § (2) bekezdésére – a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának megemelt büntetési tételű szabálysértésére¹²⁴ – vonatkozik.

7. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS A BÜNTETŐ ÉS SZABÁLYSÉRTÉSI JOG RENDSZERÉBEN

7.1. A JÁRVÁNYÜGYI SZABÁLYSZEGÉS VÉTSÉGE ÉS SZABÁLYSÉRTÉSE

7.1.1. Elhatárolás

A szabálysértési tényállás csak akkor valósul meg, ha a felsorolt négy járványügyi intézkedést COVID-19 „fertőzöttség vagy annak gyanúja” miatt rendelték el. A szabálysértési tényállás egyedül a fertőző betegség jellegében különbözik a járványügyi szabályszegés bűncselekményétől.

Ha valakivel szemben más betegség (tehát nem COVID-19 fertőzés) miatt rendelték el a nevesített négy járványügyi intézkedés egyikét, akkor ezek megszegése bűncselekményt valósít

¹²¹ Vö. 2.2. cím.

¹²² Vmt. 185. § (1) bek. b) pont.

¹²³ Vö. 2.5. cím.

¹²⁴ Vö. 2.2. cím.

meg, amennyiben a másik betegség zárlati kötelezettség alá tartozik vagy annak vonatkozásában is megállapítható a járvány fennállása.

7.1.2. A bűncselekmény és a szabálysértés viszonya

Ha a két szabályszegés azonos cselekménnyel (egy időpontban) valósul meg, akkor a COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja kapcsán azonos cselekménnyel (pl. elkülönítés elhagyása) elkövetett a járványügyi szabályszegés szabálysértése – a Szabs. tv. 2. § (4) bekezdésére tekintettel – nem állapítható meg.

Nincs akadálya azonban természetesen a járványügyi szabályszegés vétsége és szabálysértése külön eljárásokban való megállapításának, ha valaki különböző időpontokban különböző betegségek miatt szegi meg a vele szemben elrendelt a büntetőjogi (szabálysértési) tényállásokban nevesített négy járványügyi intézkedés egyikét.

7.2. A JÁRVÁNYÜGYI VÉDEKEZÉS AKADÁLYOZÁSA

Az új szabályozás a járványügyi szabályszegésre korlátozódik, a másik „járványügyi” bűncselekmény, a járványügyi védekezés akadályozásának (igen hasonló) tényállása semmiben nem változott. Ha tehát a COVID-19 fertőzöttség kapcsán elrendelt járványügyi elkülönítés végrehajtását valaki úgy akadályozza, pl. elcsalja az azt őrző személyt, akkor azt csak járványügyi védekezés akadályozásának bűncselekménye miatt kell felelősségre vonni.

7.2.1. Az enyhítés hiánya: jogpolitikai elemzés

Az bizonyos, hogy az alapesetben három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő járványügyi védekezés akadályozása esetén a cselekménytípus társadalomra való veszélyességének,¹²⁵ illetve a járvány szerepének¹²⁶ esetleges átértékelése nem vezethetett dekriminalizációhoz.

Az azonban felvethető, hogy a fenti tényezők miért nem vezettek ahhoz, hogy a jogalkotó a járványügyi védekezés akadályozásának büntetési tételét csökkentse. Ha ennek hiánya nem jogalkotói „feledékenységből”, hanem szabályozási koncepcióból eredt, akkor mindenképpen jogpolitikai értékelést kíván.

A jogalkotó figyelemmel lehetett arra, hogy a járványügyi védekezés akadályozása olyan önálló tényállás, amelynek megállapítása nem függ a járványügyi szabályszegés elkövetésétől. Az is felmerülhet, hogy a jogalkotó úgy értékelte, hogy a veszélyesség csökkenése olyan

¹²⁵ Vö. 3.1.1.1. cím.

¹²⁶ Vö. 5.3. cím.

mértékű, ami a többi tényállási elemből eredő jogtalansághoz képest elenyésző jelentőségű, így azt nem szükséges a szabadságvesztés büntetési tételében értékelni.

Erre figyelemmel a két egymáshoz igen hasonló bűncselekmény sorsa jogpolitikai értelemben nincs egymáshoz kötve. A járványügyi védekezés akadályozása büntetési tételének enyhítése tehát nem volt arra figyelemmel szükségzerű, hogy a járványügyi szabályszegés dekriminalizálása megtörtént. És fordítva: a járványügyi védekezés akadályozása tekintetében a büntetési tétel enyhítésének elmaradása nem cáfolja azt, hogy a járványügyi szabályszegés új szabályozása esetén indokolt lehetett a dekriminalizáció.

7.2.2. A bűncselekmény és a szabálysértés viszonya

Ha valaki nemcsak elhagyja a COVID-19 fertőzöttség kapcsán elrendelt járványügyi elkülönítést, hanem más azonos betegségben szenvedőnek is segít onnan eltávozni, akkor az illető a tettesként elkövetett járványügyi védekezés akadályozása mellett fogalmilag bűnsegédként megvalósítja a járványügyi szabályszegés szabálysértését is, de ezért – a Szabs. tv. 2. § (4) bekezdésére tekintettel – szabálysértési felelőssége nem állapítható meg.

Nincs akadálya azonban természetesen a járványügyi védekezés akadályozása járványügyi szabályszegés szabálysértése külön eljárásokban való megállapításának, ha valaki megszegi a vele szemben COVID-19 fertőzés miatt elrendelt a tényállásban nevesített négy járványügyi intézkedés egyikét, majd egy különböző időpontban másnak segít abban, hogy az kibújjon egy ilyen intézkedés alól.

7.2.3. A büntetés kiszabása

Érdekes kérdés, hogy a járványügyi védekezés akadályozásának bűncselekményénél – a miniszteri indokolás alapján – képezhet-e enyhítő körülményt az, hogy a cselekményt olyan járványügyi intézkedések kapcsán valósították meg, amelyeket COVID-19 fertőzöttség kapcsán rendeltek el. Ha a 81. számú szükségrendelet módosításának, illetve a Vmt. 186-187. § megalkotásának oka az ilyen cselekménytípus kisebb veszélyességének (látens) elismerése volt,¹²⁷ akkor igen. Ha viszont az új szabályozás indoka kizárólag praktikus szankcionálási¹²⁸ vagy eljárási¹²⁹ volt, akkor viszont nem.

¹²⁷ Vö. 3.1.1.1. cím.

¹²⁸ Vö. 3.1.1.2. cím.

¹²⁹ Vö. 3.1.2. cím.

7.2.4. Az időbeli hatály kapcsolódó kérdései

A járványügyi védekezés akadályozása csak akkor állapítható meg, ha a cselekmény elkövetésére 2020. március 31. napját követően kerül sor. Ha a járványügyi szabályszegés vétségét bűnsegédként például 2020. március 29. napján követték el, akkor 2020. május 7. napján vagy azt követően történő elbírálás esetén a COVID-19 fertőzés tekintetben elkövetett cselekmény csak és kizárólag járványügyi szabályszegés szabálysértésének minősül.

7.3. FERTŐZŐ BETEGSÉG ELLENI VÉDEKEZÉS ELMULASZTÁSA

7.3.1. Az elhatárolás

A járványügyi szabályszegés az elkövetési magatartások tekintetében átfedésben van a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértésével.

Az utóbbi tényállásban ugyanis a Szabs. tv. kifejezetten nevesíti a járványügyi megfigyelés vagy ellenőrzés jogintézményét. A járványügyi zárlat pedig az egészségügyi törvény szerint a járványügyi elkülönítés vagy megfigyelés szigorított változata, így fogalmilag is a szabálysértési tényállás hatálya alá tartozik.¹³⁰ A szabálysértési tényállás nem nevesíti a járványügyi elkülönítést, de az is értelemszerűen „a fertőző betegekre vagy a fertőzésre gyanús személyekre” vonatkozó egészségügyi jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezés. Ennek lényege ugyanis az, hogy „a fertőzőképesség tartamára a betegséget észlelő orvos [...] a fertőző beteg elkülönítése iránt intézkedik”.¹³¹

A COVID-19 fertőzés kapcsán a járványügyi szabályszegés szabálysértését három körülmény együttes fennállása határolja el a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértésétől. A járványügyi szabályszegés egyrészt csak elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegésével valósítható meg, másrészt csak járvány idején, harmadrészt csak szándékosan. Így fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásnak szabálysértése, ha valaki járvány idején kívül a COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait megszegi. Ugyanígy minősül az is, ha valaki (járvány idején vagy azon kívül) a fertőtlenítésre vonatkozó egészségügyi jogszabályt megszeg. Fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése az is, amikor valaki a járványügyi elkülönítés stb. szabályait, járvány idején, de gondatlanságból szegi meg.

¹³⁰ Eütv. 67. § (1) bek.

¹³¹ Eütv. 63. § (1) bek.

7.3.2. A két szabálysértés halmazata

Ha valaki a COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait járvány idején megszegi, azzal szemben a 2020. május 7. napját követően elkövetett cselekmények esetén – a szabályozási célra¹³² is figyelemmel – a járványügyi szabályszegés súlyosabban büntetendő és speciális szabálysértését kell megállapítani. A 2020. május 7. napját megelőzően elkövetett cselekmények esetén ugyanígy kell eljárni, az elkövetéskor hatályos szabályozás ugyanis összességében mindenképpen szigorúbb, hiszen annak alapján – a Szabs. tv. 2. § (4) bekezdésére is figyelemmel – bűncselekmény elkövetését kellene megállapítani.

Ha a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése külön cselekménnyel pl. a „fertőtlenítésre vonatkozó” egészségügyi jogszabály megszegésével valósul meg egy olyan személy részéről, aki a négy kiemelt járványügyi intézkedés szabályát is megszegte, akkor – a részben elkülönülő jogi tárgyakra¹³³ tekintettel – a két szabálysértésnek a valóságos halmazata állapítandó meg. Ilyen esetben a büntetési tétel felső határa a szabálysértési törvény halmazati büntetésre vonatkozó¹³⁴ rendelkezése szerint hétszázötvenezer forint is lehet.

7.4. A TARTÓZKODÁSI TILALMAK MEGSÉRTÉSE

7.4.1. A két szabálysértés halmazata

A járványügyi szabályszegés szabálysértése egyszerre megvalósulhatott azon – különböző szükségrendeletekben meghatározott – szabálysértésekkel, amelyek tartózkodási tilalmak megszegésével valósulnak meg. Így pl. az illető 2020. május 8. napján nemcsak elhagyta a járványügyi elkülönítést, hanem ezt követően egy rendszeres zenés, táncos rendezvényen tartózkodott.¹³⁵ Ilyen esetekben a szükségrendeletekben szabályozott szabálysértéseket és a járványügyi szabályszegés szabálysértését valóságos halmazatban kell megállapítani, ilyenkor a büntetési tétel felső határa a szabálysértési törvény halmazatra vonatkozó rendelkezése¹³⁶ szerint hétszázötvenezer forint is lehet.

¹³² Vö. 3.2. cím.

¹³³ Vö. 3.2.1. cím.

¹³⁴ Szabs. tv. 22. § (2) bek.

¹³⁵ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. § (1) bek. c) pont.

¹³⁶ Szabs. tv. 22. § (2) bek.

7.4.2. Az időbeli hatály kérdései

A tartózkodási tilalom megszegésével megvalósuló szabálysértések megállapítására a szükségrendeletek hatályon kívül helyezése és a Vmt. hatálybalépése (2020. június 18. napja) után is sor kerülhet. A Vmt. ugyanis úgy rendelkezik, hogy saját „hatálybalépése előtt elkövetett [nevesített szükségrendeletekben] meghatározott] szabálysértések miatt indított eljárásokat a [...] Szabs. tv. 4. §-ától eltérően, a cselekmény elkövetésekor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.¹³⁷

Ebben az esetben a nehézséget csak azok a halmazatban elbírálandó cselekmények okozzák, amikor a járványügyi szabályszegés elkövetési időpontja 2020. május 7. napja előtti. Így pl. az illető 2020. április 5. napján elhagyta a járványügyi elkülönítést, majd ugyanazon a napon egy rendszeres zenés, táncos rendezvényen is részt vett.¹³⁸ Ilyen esetekben a járványügyi szabályszegés esetén a Btk. 2. § és a Vmt. 186-187. §-a alapján az elbíráláskori, míg az tartózkodási tilalom megszegésével megvalósuló szabálysértések esetén a Vmt. 185. §-a alapján az elkövetéskor hatályos szabályozást kell alkalmazni. Ha ez a megoldás valamely jogalkalmazó számára – a büntetőjogban alkalmazott tételek¹³⁹ megfelelő alkalmazása alapján – nem fogadható el, akkor is lehetőség van (inkább kényszer megoldásként¹⁴⁰) – az anyagi halmazatra tekintettel még azonos napon elkövetett cselekmények esetén is – az eljárások elkülönítésére.

8. ÖSSZEGZÉS ÉS SZABÁLYOZÁSI JAVASLAT

A veszélyhelyzetben hozott egyik (181. számú) szükségrendelet a járványügyi szabályszegés vétségét szabálysértésnek minősítette, ha azt a COVID-19 fertőzés kapcsán követik el. Ezt a szabályozást a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról szóló törvény (Vmt.) fenntartotta. Mivel a 181. számú szükségrendelet előkészítő anyagai nem nyilvánosak, az új szabályozás indokai csak a Vmt. indokolásából, de még akkor is csak retrospektívan és részlegesen rekonstruálhatók.

Elképzeltető hogy a jogalkotó majdnem másfél évszázad után végre felismerte egy cselekménytípus valódi veszélyességét, és a szabálysértéssé nyilvánítással ezt fejezte ki. Arra

¹³⁷ Vmt. 185. § (1) bek.

¹³⁸ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet 7. § (1) bek. c) pont.

¹³⁹ Vö. Hollán Miklós „Az elkövetőre kedvezőbb büntetőtörvény időbeli hatályának egyes kérdései” *Collega*, IX. évf. (2005. október) 4. sz. 20-27. o.

¹⁴⁰ Vö. Szabs. tv. 44. § (5) bek.

ugyanis már az 1878/79. évi szabályozás kapcsán is utaltak, hogy a fertőző betegségek elleni szabályok ragály idején való megszegése hiába képez vétséget, jellegében inkább a kihágásokhoz (a szabálysértések elődjéhez) hasonlít. Az azonban nem igazán feltételezhető, hogy egy ilyen horderejű – a témát érintően stratégiai jellegű – jogalkotási válasz pont az elmúlt hónapok rendkívül feszült időszakában (éppen járvány és rendkívüli jogrend idején) született volna meg.

Az is lehetséges, hogy a jogalkotó (a veszélyességtől függetlenül) pusztán célszerűségi megfontolásból döntött úgy, hogy az ilyen cselekmények ne szabadságelvonó szankcióval (elzárással), hanem alapvetően pénzbírsággal legyenek büntetendők.

A jogalkotó az új szabályozás indokaként az eljárás gyorsítására hivatkozott. Ebben a vonatkozásban azonban az indokolás nem támasztotta alá azt, hogy ez a cél miért nem volt megoldható a büntetőeljárásban rendelkezésre álló egyszerűsített külön eljárások – meglévő vagy éppen újonnan bevezetett – keretei között.

Felmerülhetett a büntető igazságszolgáltatás tehermentesítésének célja is, hiszen az új szabályozás alapján a cselekményt (legalábbis jogorvoslat hiányában) nem a bíróság, hanem a rendőrség bírálja el. Azt azonban az indokolás nem támasztotta alá, hogy a 2020. március és április hónapjában megvalósított járványügyi szabályszegések miatt akasztották volna meg a büntető igazságszolgáltatás gépezetét. A közzétett statisztikai adatok alapján pedig nem is valószínű, hogy ettől komolyan kellett volna tartani. Így viszont inkább az állapítható meg, hogy a jogalkotó az eljárásjogi megfontolásokra tekintettel túl gyorsan nyitotta meg dekriminalizáció biztonsági szelepét.

A jogalkotó a speciális és generális prevencióra is hivatkozott az új szabályozás bevezetésének indokaként. Félő azonban, hogy az új szabályozás ebben a vonatkozásban a szankciók enyhítésének vámján elveszítheti azt (vagy annál akár többet is), amit az eljárás gyorsításának révén megnyerni szándékozott.

Az új szabályozás lényege tehát jogpolitikailag elfogadható, de nem kizárólag és nem is elsősorban azon megfontolások alapján, amelyeket a Vmt. indokolása megfogalmazott.

Bármelyik – az indokolásban szereplő vagy a szabályozás mögött feltételezhető – jogpolitikai indokra vagyunk tekintettel, az új szabályozás leginkább problematikus vonása az, hogy az kizárólag a COVID-19 fertőzöttséggel kapcsolatos járványügyi intézkedések megsértésére vonatozik. Ha valakivel szemben más betegség (tehát nem COVID-19 fertőzés) miatt rendelték el a nevesített négy járványügyi intézkedés egyikét, akkor ezek megszegése bűncselekményt valósít meg, amennyiben a másik betegség zárlati kötelezettség alá tartozik vagy annak vonatkozásában is megállapítható a járvány fennállása.

A hatályos szabályozás alapján tehát a fertőző betegségeknek három kategóriája lett, a zárlati kötelezettség alá tartozó betegségek, a többi fertőző betegség és a COVID-19. A négy kiemelt járványügyi intézkedés megszegése az első csoport esetén mindig bűncselekmény, a második esetén csak járvány idején, a harmadik esetén pedig (ez a COVID-19) sohasem. Minderre figyelemmel viszont a módosítás – feltehetően akaratlanul – azt a látszatot kelti, hogy a COVID-19 az összes közül a legkevésbé veszélyes fertőző betegség.

Az új szabályozás elemzésénél természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy az a 2020. március 11. napján kihirdetett veszélyhelyzettel kapcsolatos jogalkotás terméke. Ebben a vonatkozásban a szabályozás COVID-19 fókusza érthető, de a jogpolitikai probléma éppen az, hogy a bűncselekményi minőség megszűnéséről, illetve a szabálysértéssé minősítésről nem egy szükségrendeletben, illetve nem is a Vmt. átmeneti rendelkezései között kellett volna rendelkezni. Figyelemmel különösen arra is, hogy az új szabályozás valójában nem is átmeneti jellegű, a járványügyi szabályszegekről szóló rendelkezései ugyanis nem tartalmaznak olyan végső határidőt, ameddig azok érvényesülnek.

A járvány tényállási eleme – legalábbis COVID-19 fertőzés esetén – hatályos jogunkban már nem a bűncselekményt és szabálysértést határolja el, hanem a különböző szankciójú szabálysértéseket. Az új szabályozás ezzel nem küszöbölte ki a járvány fogalmával (annak fennállásával, illetve kezdetével és végével) kapcsolatos jogértelmezési és jogalkalmazási nehézségeket, de azok jelentőségét legalább csökkentette. A járvány társadalomra veszélyességet emelő hatását és így szabályozási funkcióját azonban a COVID-19 fertőzéstől függetlenül is érdemes lett volna átgondolni. A járvány jogi fogalma ugyanis igen alacsony küszöbértékű, hiszen már két egymással összefüggő fertőzéses eset esetén is megállapítható, így az annak idején való elkövetés más betegségek esetén sem feltétlenül indokol büntetőjogi beavatkozást.

Helyesebb lenne tehát az a megoldás, amely – a Btk. 361. § b) pontjának hatályon kívül helyezésével – a járvány idején való elkövetés tényéhez egyáltalán nem fűzne büntetőjogi szankciót. A javasolt szabályozás szerint szabálysértésért lenne büntetendő, aki bármilyen (zárlati kötelezettség alá nem tartozó¹⁴¹) fertőző betegség esetén megszegné a négy kiemelt járványügyi intézkedés szabályait. Ennek szankciója pénzbírság lenne, aminek büntetési tételét – a hatályos szabályozáshoz hasonlóan – más szabálysértésektől eltérően (azokhoz képest magasabban) is meg lehetne határozni. Ebben az esetben viszont szükséges az elzárással

¹⁴¹ E tanulmány nem vizsgálja, hogy e zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegségek miatt elrendelt intézkedések megsértése esetére indokolt-e a büntetőjogi fenyegettség fenntartása.

büntethető szabálysértések esetén alkalmazható pénzbírság maximumának megemelése is, legalább a járványügyi szabálysértéseket jellemző szintre. A járvány idején történő elkövetésnek viszont *de lege ferenda* a szabálysértések büntetési tételét tekintve sem kellene jelentőséget tulajdonítani.

© **Hollán Miklós**

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Körtvélyesi Zsolt

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515